

'Ερωσ ή/και Θάνατος: το "Τοτέμ και Ταμπού" και η σημασία του στην ψυχαναλυτική σκέψη για τις ομάδες.

Ομιλία στον Ελληνικό Οργανισμό Ψυχοθεραπείας & Παιδείας στην Ομαδική Ανάλυση, 14/12/2013.

Το βιβλίο του Φρόιντ "Τοτέμ και ταμπού: Μερικές συμφωνίες στην ψυχική ζωή των άγριων και των νευρωτικών" γράφηκε πριν από 100 χρόνια. Πρόκειται για ένα τολμηρό έργο που στην εποχή του φάνηκε να ασκεί αρκετή επιρροή στους ψυχαναλυτικούς κύκλους – κυρίως γιατί φάνηκε να δίνει κάποια πειστικά επιχειρήματα στην ενδοψυχαναλυτική διένεξη και τις θεωρητικές προσεγγίσεις του Γιουνγκ. Αργότερα φαίνεται ότι έχασε αυτήν την επιρροή του, αφού το ψυχαναλυτικό κίνημα εξελίχθηκε και μετά την αποχώρηση του Γιουνγκ, αλλά – κυρίως – γιατί οι βασικές επιστημονικές θέσεις από την πλευρά τα βιολογίας και της ανθρωπολογίας, πάνω στις οποίες στηρίχθηκε ο Φρόιντ, φάνηκαν να ανασκευάζονται ή ακόμη και να διαψεύδονται. Γεγονός παραμένει ωστόσο, ότι το "Τοτέμ και ταμπού" ήταν ένα σημαντικό για τον ίδιο τον Φρόιντ έργο και ότι αποτελεί ένα από τα δύο κείμενά του στα οποία ασχολείται με την ομάδα και την ομαδικότητα. Για τον Φρόιντ τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε μέσω της εργασίας αυτής παρέμειναν σε ισχύ μέσα του και, όταν ασχολήθηκε με την ψυχολογία των μαζών το 1921, τα χρησιμοποίησε και εκεί. Τα ίδια συμπεράσματα τον οδήγησαν και στη διατύπωση αντιρρήσεων για τη δυνατότητα της ομαδικής ψυχανάλυσης αργότερα.

Επίσης στο "Τοτέμ και ταμπού" εδραιώνονται για τον Φρόιντ όχι μόνο οι ιδέες του γύρω από την φύση της ομαδικότητας, αλλά και οι απόψεις του γύρω από τη φύση της ανθρώπινης επιθετικότητας, τις οποίες θα επεξεργαστεί ανοιχτά σε σχέση με τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο που θα ξεκινήσει έναν χρόνο αργότερα.

Σε αρκετές εργασίες σύγχρονων θεωρητικών της ομάδας θα δούμε μια συστηματική έλλειψη επεξεργασίας αυτού του βιβλίου του Φρόιντ – ακόμη και απλής αναφοράς. Υπάρχει ωστόσο διάχυτη η γνώση του αφού πολλές φορές αναφέρεται το περιεχόμενό του – κυρίως ως μεθοδολογικό πρόβλημα προς επίλυση. Οι τρόποι που έχουν επιλυθεί τα προβλήματα που εγείρονται στο "Τοτέμ και ταμπού" - ακόμη και αν δεν γίνεται ρητή αναφορά σε αυτό - έχουν διαμορφώσει σε έναν βαθμό και την σύγχρονη ψυχαναλυτική σκέψη για τις ομάδες.

Βιβλιογραφία

- Behr H. & Hearst L. (2005) *Group-analytic psychotherapy. A meeting of minds.* London: Whurr Publishers.
- Bion W. R. (2000) *Experiences in Groups and other papers,* London: Brunner – Routledge
- Bourdin D. (2005) *Η ψυχανάλυση από τον Φρόιντ ως τις μέρες μας.* Αθήνα: Κριτική
- Foulkes S. (1991) *Introduction to Group-Analytic Psychotherapy.* London: Karnac
- Freud S. (1913/1978) *Τοτέμ και ταμπού: Μερικές συμφωνίες στην ψυχική ζωή των άγριων και των νευρωτικών.* Αθήνα: Επίκουρος.
- Freud S. (1914/1998) *Επίκαιρες παρατηρήσεις για τον πόλεμο και τον θάνατο.* Αθήνα: Επίκουρος.

- Freud S. (1920/2001) Πέραν της αρχής της ηδονής. Αθήνα: Επίκουρος.
- Freud S. (1921/1977) Ψυχολογία των μαζών και ανάλυση του εγώ. Αθήνα: Επίκουρος.
- Gay P. (2012) Sigmund Freud: Μια σύγχρονη προσωπογραφία. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Kaës R. (2008) Οι ψυχαναλυτικές θεωρίες της ομάδας. Αθήνα: Δαίδαλος.
- Major R. & Talagrand C. (2007) Φρόντ: Βιογραφία. Αθήνα: Κασταλία
- Neri C (1998) Group. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Oakley C. (ed.) (1999) What is a group? A new look at theory in practice. London: Rebus Press
- Pines M. (ed) (1985). *Bion and Group Psychotherapy*, London/Boston: Routledge & Kegan Paul
- Quinodoz J.-M. (2013) Πώς να διαβάσω τον Φρόντ. Οδηγός ανάγνωσης του φροϊδικού έργου. Αθήνα: Κέδρος.
- Schneider S. & Weinberg H. (eds.) (2003) *The Large Group Revisited: The Herd, Primal Horde, Crowds and Masses*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Spector E. (ed.) (2001) On Freud's "Group psychology and the analysis of the ego". London: The Analytic Press